Werken met vluchtelingenpeuters en hun ouders in de asielopvang

Inspirerende leerervaringen van Dynamo in Amsterdam

Tekst: Paulien Muller, Sardes
Dit is een uitgave van Dynamo, december 2018
Dynamo, postbus 93500, 1090 EA Amsterdam
Deze uitgave is mede mgelijk gemaakt door een subsidie van de gemeente Amsterdam

Meer informatie:
https://dynamopeuters.nl/
https://www.dynamo-amsterdam.nl/nieuwe-amsterdammers/

Dynamo

Inhoudsopgave

1. Inleiding 6

2. Veiligheid en structuur neerzetten 8
Zeven dagen per week open 8
Paal en perk aan speelmaterialen 9
Een beperkt aantal gezichten 9
Regels stellen 10

3. Vertrouwen opbouwen 11
Ruimte en tijd voor ouders 11
Medewerkers met verwantschap 11
Insteken op behoeftes 12
Papa- en mamacafé 12
Eerst praktische hulp, dan in gesprek 12
Tijd voor zichzelf 13

4. Ouders werven en welkom heten 14
Aanspreken en aansporen 14
Lange inloop 15
Dagelijkse uitleg 16
Vrijwilligers op de groep 16

5. Ouderparticipatie op de groep 17
Ouders betrekken bij het wennen 17
Borstvoeding en zindelijkheid 18
Eten en drinken 19

6. Taalles en (opvoed)ondersteuning 20
Eerst eten, dan praten 20
Thema-taallessen 20
Vaderactiviteit 21
Gevoelige onderwerpen bespreken 22
Straffen en belonen 23

Huiselijk geweld 23

7. Eén team, samen sterk 24
Even samen zitten 24
Meeleven 24
Afbakenen 24
Delen met collega's 25
Niet iedereen is geschikt voor dit werk 25

1. Inleiding

Als ouders hun kinderen zien groeien, willen ze ook groeien.

In 2016 en 2017 wordt welzijnsorganisatie Dynamo ingeschakeld bij de opvang van honderden vluchtelingen in Amsterdam. Eerst in de noodopvang en enkele maanden later in het asielzoekerscentrum dat tijdelijk in de oude Bijlmerbajes wordt gevestigd. Het organiseren van een kinderopvangvoorziening voor de tientallen jongere en oudere kinderen die als vluchteling zijn aangekomen, is één van de taken die Dynamo oppakt.

De aanpak van Dynamo kenmerkt zich door: participatie, het werken met vrijwilligers en improvisatietalent. Uitgangspunt zijn de behoeften van de bewoners van de asielopvang: Wat willen deze 'nieuwe Amsterdammers' doen en weten en hoe kunnen zij zo snel mogelijk zelfstandig functioneren? Zowel 'oude Amsterdammers' als nieuwe bewoners worden in

grote getale als vrijwilligers ingeschakeld in de asielopvang, bijvoorbeeld om een tweedehands kledingwinkel draaiende te houden of om maaltijden te koken voor bijzondere gelegenheden. Omdat de behoeften van de bewoners centraal staan, is het nodig om flexibel te werken: als er rondom de voorschool van de kinderen behoefte blijkt te zijn aan taalles voor de ouders, dan wordt dat opgezet. Als ook andere bewoners interesse blijken te hebben in de voorlichtingsbijeenkomsten voor ouders, dan wordt het aanbod uitgebreid.
Overal in het land komen kinderopvangorganisaties in aanraking met jonge vluchtelingenkinderen en hun ouders. Soms leidt dat tot vragen, handelingsverlegenheid of conflict. Dynamo wil met haar leerervaringen collega-organisaties inspireren om deze kinderen en hun ouders een optimale start te bieden in Nederland.

2. Veiligheid en structuur neerzetten

De vrijwilligers vonden ons in het begin heel streng.

Normaliteit creëren in een totaal abnormale situatie, dat is de uitdaging voor Dynamo wanneer zij het verzoek krijgen om een aanbod voor de kinderen in de noodopvang te organiseren. Honderden volwassenen en kinderen verblijven eerst in een sporthal en daarna in een kantoorpand, in afwachting van doorplaatsing naar een asielzoekerscentrum. Ook voor gezinnen bestaat de privacy vaak uit niet meer dan een gordijntje. Sanitaire voorzieningen zijn in veel gevallen verder weg gelegen. Zelf koken is op deze locaties niet mogelijk.

Vlak na aankomst zijn mensen moe en snakken naar een douche en een bed. In de drukte gaan veel kinderen op eigen houtje op verkenning uit en raken dan snel uit het oog, wat bij ouders tot paniek leidt. Bij gebrek aan controle ontstaan ook gevaarlijke situaties, zoals kinderen die met de liften gaan spelen of in de luxaflexgordijnen klimmen.

Zeven dagen per week open

Een ruimte afbakenen waar de kinderen terecht kunnen om onder toezicht veilig te spelen is daarom een belangrijke eerste stap die Dynamo zet. De eerste weken wordt zelfs 7 dagen per week een aanbod neergezet, om ouders te ontlasten en kinderen zoveel mogelijk structuur te kunnen bieden. Sommige ouders houden hun kind de hele tijd angstvallig in de

gaten. Andere ouders verdwijnen uit beeld en komen hun kind vervolgens niet ophalen. Na de eerste chaotische dagen en weken gaan de pedagogisch medewerkers hier duidelijker grenzen in stellen. Zij geven bij ouders aan dat de inloop tussen 9:00 en 9:30 plaatsvindt (zodat ouders eerst hun oudere kinderen naar school kunnen brengen). Als ouders na 9:30 verschijnen, wordt hen vriendelijk verteld dat zij te laat zijn. Na enige tijd sluit om 9:30 de deur, en mogen ouders hun kind alleen later afzetten als zij daarvoor een legitieme reden hebben zoals een doktersafspraak.

Paal en perk aan speelmaterialen

Ook een afbakening van de aangeboden materialen is nodig. De noodopvang wordt door goedwillende Amsterdammers overstelpt met speelgoed, en de kinderen weten van gekkigheid niet waar ze moeten beginnen en maken ook speelgoed stuk. De ruimte voor de peuters wordt ingericht met meubilair dat elders in de opslag staat. Een bescheiden selectie aan speelmaterialen wordt voor de kinderen beschikbaar gesteld, zodat zij rustig kunnen wennen aan het gebruik ervan.
Ondanks de overvloed aan geschonken speelgoed, krijgen de kinderen niet 'zomaar' speelgoed mee naar huis. Speelgoed wordt alleen op speciale momenten geschonken, zoals met Sinterklaas. En de pm'ers kiezen voor speelgoed dat de kinderen ook kennen van de groep, zoals kleurplaten, een boekje of een puzzeltje.

Een beperkt aantal gezichten

In de eerste dagen en weken lopen voortdurend mensen in en uit bij de hoek die is afgebakend als kinderopvang. Ouders, vrijwilligers, professionals van het Leger des Heils en het Rode Kruis lopen in en uit en bij elke binnenkomst worden de kinderen afgeleid van hun spel en activiteiten. Daarom is een belangrijke stap voor de pm’ers van Dynamo om de kinderopvangruimte onder werktijden te sluiten voor andere volwassenen en een beveiliger voor de deur te plaatsen die de toegang tot de groep kan monitoren.

Bordje op de deur: “Niemand binnen op werktijden. Brengen tussen 9:00 en 9:30 uur.”

Regels stellen

Zitten in de kring, samen eten, op elkaar wachten, niet slaan – dit zijn een paar van de eenvoudige regels die de pedagogisch medewerkers direct op de groep introduceren. Deze kinderen hebben heftige weken en maanden achter de rug, waarin zij bijvoorbeeld in vluchtelingenkampen hebben verbleven en een gevaarlijke reis hebben gemaakt. Sommigen van hen hebben nog nooit een schoolse setting meegemaakt. Veel kinderen moeten daarom enorm wennen aan de vaste structuur en regels op de groep. Tegelijk zien de pedagogisch medewerkers dat deze duidelijkheid en rust de kinderen helpt om snel te wennen en tot spel te komen. Dit is ook wat de pm'ers telkens uitleggen aan de vrijwilligers, als die aangeven dat ze de aanpak streng vinden.

3. Vertrouwen opbouwen

Eerst brandjes blussen en dan pas preventie

Een vertrouwensband opbouwen met vluchtelingenouders vormt voor Dynamo de basis voor het werken met de kinderen van deze ouders. Dynamo-medewerkers doen dit door in de asielopvang letterlijk ruimte en tijd te creëren voor ouders, te luisteren naar hun verhalen en in te steken op hun directe behoeften.

Ruimte en tijd voor ouders

Vanaf het begin creëert Dynamo naast de afgeschermde ruimte voor kinderen ook een ruimte voor ouders. In de noodopvang kunnen ouders hun kind brengen en vervolgens van een afstandje toekijken en samen koffie drinken. Pm'ers zijn ruim voor de start aanwezig om met ouders in gesprek te gaan. Zo wordt om de kinderopvang heen een gezellige plek gevormd, waar ouders terecht kunnen voor een praatje maar ook met vragen.

Medewerkers met verwantschap

Het inzetten van medewerkers met een islamitische achtergrond en met kennis van de Arabische taal blijkt een krachtig instrument om vertrouwen van vluchtelingenouders te winnen. Alleen al het feit dat pm'ers fysiek lijken op de mensen die binnenkomen, maakt dat zij makkelijk vertrouwen kunnen winnen.
Daarnaast werkt Dynamo met een grote groep vrijwilligers met zeer diverse achtergronden. Zo vormt een Eritrese vrouw die in de jaren '90 vanuit Eritrea naar Nederland is gevlucht de sleutel tot de Eritrese vluchtelingenouders. Een Somalische vrijwilligster past in de opvang regelmatig op kinderen als de ouders afspraken elders hebben.
"Het gaat niet zozeer om vertalen maar om begrijpen", leggen de medewerkers uit. Zo is in de opvang bijvoorbeeld een Eritrese moeder die naar eigen beleving bezeten is door geesten. Het is belangrijk dat de Eritrese vrijwilligster dit verschijnsel kan uitleggen aan de andere collega's.

Insteken op behoeftes

Startpunt voor het werken met vluchtelingenouders is voor Dynamo de behoefte van de ouder. Voor veel vluchtelingenouders is een luisterend oor het eerste waar ze na aankomst behoefte aan hebben. De ervaringen zijn eerst nog rauw en vers, en dalen daarna in. Voor ouders die tijdens een hectische reis een kind zijn kwijtgeraakt, kun je als pedagogisch medewerker niets anders bieden dan luisteren en meeleven.
Ouders hebben ook behoefte aan uitleg. Bijvoorbeeld over de rollen en taken van alle personen en instanties met wie zij in de eerste periode te maken krijgen, zoals de GGD, het Leger des Heils en de IND. Pedagogisch medewerkers en de oudercontactpersoon van Dynamo zijn dagelijks ruim een half uur voor de start van de peutergroep op de locatie aanwezig, zodat ouders gezellig bij hen kunnen aanschuiven.

Papa- en mamacafé
Bij gebrek aan sociaal netwerk hebben de jonge ouders in de opvang enorme behoefte aan een spelinloop waar ze andere ouders en Dynamo-medewerkers tegenkomen. Zo komt de oudercontactpersoon tijdens het papa- en mamacafé in contact met een jong stel uit Syrië, dat in een Grieks vluchtelingenkamp een dochtertje heeft gekregen. De hoogopgeleide moeder geeft aan niet te weten wat ze met het kind aan moet, en er zijn vele gesprekken nodig om moeder, vader en kind nader tot elkaar te brengen.

Eerst praktische hulp, dan in gesprek

Dynamo is in de asielopvang verantwoordelijk voor participatie in brede zin en de medewerkers steken ook in op allerlei praktische behoeften. Zo hebben veel bewoners bijvoorbeeld behoefte aan een (tweedehands) wandelwagen, om op de markt boodschappen te gaan doen. Er worden fietslessen georganiseerd, zodat de mobiliteit van de jonge vrouwen toeneemt. Er worden wandelgroepen en marktgroepen georganiseerd om de stad te leren kennen. Contact over praktische zaken vormt in veel gevallen een opstapje naar contact over onderliggende problemen en knelpunten.

In een gezin met jonge kinderen is sprake van grote spanningen tussen beide ouders. De moeder bespreekt dit met de oudercontactpersoon maar de vader gaat het contact zoveel mogelijk uit de weg. Daarom benadert een Dynamo-medewerker hem op een gegeven moment met een tramkaart; het alternatieve 'betaalmiddel' in de noodopvang. De vraag of hij een tramkaart nodig heeft, is de aanleiding om toch een gesprek met hem te kunnen aanknopen.

Tijd voor zichzelf

Waar veel ouders in de noodopvang behoefte aan hebben, is aan even tijd voor zichzelf. Gezinnen zitten dicht op elkaars lip in een kleine ruimte, waardoor vermoeidheid en stress kunnen oplopen. In de opvang zijn ook veel alleenstaande ouders met kinderen aanwezig, zowel moeders als vaders, bijvoorbeeld omdat de partner in het herkomstland is achtergebleven. Er zijn jonge, onervaren ouders die in het herkomstland gewend waren om de verzorging en opvoeding van kinderen te delen met familieleden of te delegeren aan personeel. Er zijn moeders die tijdens de oorlog of vlucht ongewenst zwanger zijn geraakt en worstelen met de gevoelens voor het kind dat hieruit is geboren. Als pedagogisch medewerkers de zorg voor het kind even overnemen, krijgen deze ouders de kans om adem te halen en de zorg voor het kind met iemand te delen.

“Soms duwen ouders de kinderwagen letterlijk de drempel over en willen dan zo snel mogelijk weer weg: ‘Ik ben het gegil zo zat’. Voor ouders is het ook belangrijk om even tijd voor zichzelf te hebben: om de taal te leren, om even de stad in te gaan. Als ze daarna het kind ophalen, heeft het lekker gespeeld en is moe en tevreden.”

4. Ouders werven en welkom heten

Als ouders in bed blijven liggen, is er altijd iets aan de hand.

Aanspreken en aansporen

Het werven en welkom heten van ouders op de peutergroep is voor de pedagogisch medewerkers een vast onderdeel van het werk. Zij zijn er constant alert op of er nieuwe gezinnen met jonge kinderen in de opvang arriveren en of de kinderen die al aanwezig zijn ook blijven komen. Het actief aanspreken van jonge ouders en het inschakelen van sleutelpersonen hoort daarbij. In de noodopvang hebben de Dynamo-medewerkers meer vrijheid om bij gezinnen langs te lopen en te vragen of kinderen naar de opvang komen. In het AZC Bijlmerbajes hebben zij geen toestemming om in de woontorens te komen. Wat ze daar wel doen is ouders met jonge kinderen aanspreken op de 'Kalverstraat', de belangrijkste doorgangsroute op het complex. Ook schakelen ze bewoners in om nieuwe ouders met jonge kinderen bij hen aan te melden en hen te attenderen op het kinderopvangaanbod.

"Dan bel ik 's ochtends een alleenstaande Soedanese moeder die ik goed ken en vertel haar dat we zo willen beginnen met het programma. En dan zegt zij: 'OK, dan ga ik iedereen wakker maken.' En dan komen ze. En omgekeerd, als zij naar taalles moet, past één van onze vrijwilligers op haar baby. Dat is een kwestie van gemeenschap creëren en wederkerigheid inbouwen."

Als mensen in bed blijven liggen, is er altijd iets aan de hand. Ze hebben dan bijvoorbeeld slecht nieuws gehad, of dreigen apathisch en depressief te raken. Voor de Dynamo-medewerkers is dit een signaal om langs te gaan en met mensen in gesprek te treden.

Lange inloop

De ervaring van Dynamo is dat ouders op de groep uitnodigen de simpelste manier is om hen te laten zien wat werkt. Een inloop van een half uur is vast onderdeel van het dagprogramma in de asielopvang. Dit biedt ouders alle tijd om hun verhaal kwijt te kunnen, om vragen te stellen en om te spelen met hun kind. Hafsa Mahraoui, coördinator bij Dynamo, ziet dat juist ook ouders die zelf niet of nauwelijks naar school zijn geweest het heel leuk kunnen vinden om samen met hun kind materialen te ontdekken. Zo is samen kleuren een activiteit waar ouders en kinderen heerlijk rustig van kunnen worden.

"Als je ouders meeneemt in de groei van hun kinderen, zie je hen ook opbloeien. Dan zegt een ouder: 'M'n kind zingt een liedje maar ik begrijp niet wat ze zingt.' En dan zeggen wij: 'Kom maar op de groep, dan kun je het ook leren.' "

Dagelijkse uitleg

De realiteit op de voorschool in de asielopvang is dat de deelname van kinderen per dag varieert en dat er voortdurend kinderen in- en uitstromen. Daarom heeft één van de pedagogisch medewerksters al snel het initiatief genomen om dagelijks aan de aanwezige ouders uit te leggen wat de voorschool is en wat er die dag gaat gebeuren. Ze nodigt de ouders dan uit om in de kring te zitten en vertelt bijvoorbeeld over het belang van spelend leren. Zij doet dit in het Arabisch, en op de vrijdagen is een Eritrese vrijwilligster aanwezig die haar boodschap vertaalt in het Tigrinya.

"In Syrië beginnen kinderen op hun zevende met school. Maar dan zijn het ook meteen echte lessen. Hier zeggen ouders dan: 'Hij zit alleen maar te spelen.' En dan leggen wij uit hoe belangrijk dat is."

Vrijwilligers op de groep

Werken met vrijwilligers is zeker in de asielopvang een belangrijk instrument om de participatiegedachte concreet te maken. Daarom zet Dynamo ook op de voorschool bewoners van de asielopvang als vrijwilligers in. In de praktijk zijn dit bijvoorbeeld Syrische moeders die in het thuisland onderwijzeres zijn geweest.

5. Ouderparticipatie op de groep

Soms gaat het niet sneller dan het gaat

Werken met vluchtelingenpeuters is in sommige opzichten anders dan het werken met andere kinderen, zo hebben de pm'ers in de afgelopen jaren ontdekt. Zo merken zij dat veel kinderen in de asielopvang door de oorlogs- en vluchtsituatie ontwikkelingsstappen hebben overgeslagen die alsnog ingehaald moeten worden. Dan willen oudere kinderen bijvoorbeeld met materialen van de peuters spelen of vinden het nog heel moeilijk om speelgoed met andere kinderen te delen. Ook is het nodig om te improviseren bij de uitvoering van Puk en Ko omdat er voortdurend kinderen in- en uitstromen, waardoor het thema bijvoorbeeld maar twee weken duurt in plaats van een maand.
Ook het werken met vluchtelingenouders is in bepaalde opzichten anders. En ook hier is het uitgangspunt van Dynamo participatie.

Ouders betrekken bij het wennen

Het wenproces kan bij vluchtelingenkinderen en hun ouders extra lang duren, en de pm'ers van Dynamo bieden daar alle ruimte voor die nodig is. Immers, het vertrouwen van kinderen en hun ouders is door de oorlog en vlucht vaak beschadigd en gezinsleden zijn sterk op elkaar aangewezen geweest. Er is geen andere manier om dat beschadigde vertrouwen weer op te bouwen dan het bieden van tijd, structuur en veiligheid:

De eerste weken in de asielopvang blijft een alleenstaande moeder met 3 kinderen waaronder een kleuter op haar eigen kamer. De Dynamo-medewerkers gaan bij haar langs, en bemerken dat de wil van de jongste zoon wet is. Zijn moeder geeft aan dat ze het kind moeilijk kan hanteren en de medewerkers overtuigen haar ervan dat het belangrijk voor haar is om wat tijd voor zichzelf te hebben.
Wanneer de kleuter de eerste dagen naar de groep komt, is ook de moeder de hele tijd aanwezig en klampt het kind zich aan haar vast. Daarna gaat zij steeds vaker op de gang zitten, zodat de jongen eraan went om zonder haar te zijn. In de beginperiode wil hij niet samen spelen en slaat veel om zich heen. De pm'ers spreken met elkaar af dat hij wel mag schreeuwen

maar anderen geen pijn mag doen: dan pakken ze hem vast en gaan met hem op een stoel zitten tot hij rustig wordt. Naarmate hij merkt dat anderen hem geen pijn doen, wordt de jongen rustiger. De moeder kan nu een uurtje weg gaan van de groep en daarna twee uur, totdat het brengen en halen voor zowel moeder als zoon normaal is geworden.

Borstvoeding en zindelijkheid

Andere opvoedingsaspecten die door oorlog en vlucht verstoord kunnen raken, zijn natuurlijke processen als het geven van borstvoeding en het trainen van zindelijkheid. In de asielopvang komen de pm'ers regelmatig in aanraking met kinderen bij wie geen zindelijkheidstraining heeft plaatsgevonden en die op oudere leeftijd nog met een luier rondlopen. Ook daar is weer het uitgangspunt: we betrekken de ouders, want het kind is maar enkele uren per dag bij ons en de ouder moet zelf ook weten wat te doen. Zo leggen de pm'ers aan alleenstaande vaders uit dat een kind van 4 jaar geen luier meer nodig heeft, en geven advies hoe de ouder dit kan afbouwen. Een moeder van een oudere jongen nodigen ze uit om regelmatig op de groep te komen en met haar kind naar het toilet te gaan. Binnen korte tijd is het kind zindelijk.

Tot verbazing van de pm'ers komt een moeder van een driejarige halverwege de ochtend de groep op om haar zoon borstvoeding te geven. Ondanks hun verbazing bieden ze de moeder een kamertje aan waar zij rustig haar kind kan voeden. Na enige tijd gaan ze met haar het gesprek aan. Ze vragen haar waarom ze haar zoon nog steeds borstvoeding geeft; hij lijkt immers niet ondervoed. De moeder legt uit dat ze haar andere kinderen slechts tot het tweede jaar borstvoeding heeft gegeven. Maar toen de oorlog uitbrak en ze hun huis moesten ontvluchten, is ze dit kind blijven voeden. Voor haar was dit de enige manier waarop ze wist dat ze hem genoeg kon geven. Na dit gesprek blijft ze nog een poosje 1 keer per ochtend langskomen om te voeden, en daarna stopt het.

Open en zonder vooroordelen met ouders in gesprek gaan over hun motieven en beleving; dat is de manier waarop de pm'ers vluchtelingenouders tegemoet treden en zorg- en opvoedvragen ter sprake brengen.

Eten en drinken

Ook eten en drinken is een aspect waarover de pm'ers open het gesprek aangaan met vluchtelingenouders. Ouders tonen hun goede zorgen naar het kind door bijvoorbeeld een lunchbox mee te geven met een zware maaltijd van kip en rijst. De pm'ers bespreken dan met ouders dat ander voedsel geschikter is om het kind actief te houden, zoals een appeltje. Kinderen moeten aan sommige nieuwe smaken ook erg wennen. Zo is komkommer voor de Eritrese kinderen heel vreemd, zowel qua smaak als structuur. De pm'ers gaan daarom op zoek naar smaken en structuren die de kinderen kennen, zoals olijven en hummus. Maar ze willen de ervaringen van de kinderen ook verrijken, en bieden dus ook voedsel aan dat minder bekend is zoals appel en banaan.

6. Taalles en (opvoed)ondersteuning

Eerst eten, dan praten

In de gezinnen in de asielopvang is sprake van veel spanningen. Gezinsleden zitten dicht op elkaars lip, ouders hebben weinig privacy, met name de mannen voelen zich gefrustreerd door de machteloze situatie van afwachten, er is bezorgdheid over achtergebleven familieleden. In deze situatie hebben ouders vaak weinig oog voor hun kinderen. Ook waren veel ouders in het herkomstland gewend om de zorg en opvoeding van de kinderen te delen met een bredere kring van familieleden of aan personeel over te laten. Met name alleenstaande vaders voelen zich onthand met de zorg voor jonge kinderen. Al deze zorgen en vragen komen op het bordje van Dynamo-medewerkers terecht.

Thema-taallessen

Vanuit ouders komt al heel snel de vraag om taalles. Op het moment dat mensen hebben uitgerust en zijn bijgekomen, zijn ze heel gemotiveerd om met de Nederlandse taal aan de slag te gaan. En ze leggen deze vraag bij de medewerkers van Dynamo neer, bij wie ze zich op hun gemak voelen en die hen ook geholpen hebben met uitleg en informatie. De oudercontactpersoon die Dynamo in de noodopvang heeft aangesteld, gaat met dit verzoek aan de slag.

In de beginperiode vinden de taallessen plaats in een afgesloten ruimte direct naast de vve-groep. Zo kunnen de ouders bij hun kind in de buurt zijn en tegelijk zelf aan de slag.

De taallessen worden gecombineerd met thema's die leven onder de ouders en dat is een kwestie van snel schakelen. Zo improviseert de oudercontactpersoon de ochtend nadat er ruzie is ontstaan tussen Turkije en Nederland over het ongewenste bezoek van een Turkse minister, een bijeenkomst om over dit onderwerp te praten. Immers, vele aanwezigen zijn doodongerust over familieleden die nog in Turkije verblijven en naar Nederland willen komen.

Als mensen aangeven dat zij voor de boodschappen niet uitkomen met hun weekbudget, wordt een bijeenkomst georganiseerd over budgetteren met een externe deskundige erbij.

Ook de thema's die op de voorschool aan bod komen, worden in de taallessen behandeld. De thema's en liedjes die de peuters en kleuters leren, komen terug in de taallessen van de ouders.

Vaderactiviteit

Met name de mannen in de asielopvang lopen met de ziel onder de arm omdat zij buiten hun normale positie van kostwinner terecht zijn gekomen. Vanuit de spanningen en frustraties die zich in veel gezinnen in de opvang voordoen, is mishandeling een veel voorkomend probleem. De Dynamo-medewerkers zien dat het belangrijk is om iets voor de mannen te organiseren: "We moeten de mannen uitleggen: we zijn hier in Nederland en we gaan hier anders met elkaar om." Een aantal mannelijke welzijnswerkers pakt dit op. Zij selecteren met de hulp van enkele mannelijke sleutelpersonen zo'n 25 vaders uit de verschillende herkomstlanden. Er wordt gekozen voor een Arabische aanpak: eerst samen eten en dan pas praten. De eerste keer gebeurt dit buiten de asielopvang, in een buurtcentrum van Dynamo. Vrijwilligers ontvangen de vaders met een zelfbereide maaltijd, en daarna gaan zij onderverdeeld naar thuistaal in praatgroepjes uiteen.

Als vanzelf komt het gesprek ook uit op zaken die de mannen dwars zitten. Dit is het begin van een serie van praatbijeenkomsten in de asielopvang zelf, waarbij eerst gezamenlijk ontbeten wordt.

Het Leger des Heils heeft bij Dynamo aangegeven dat er in de noodopvang sprake is van ernstig sloopgedrag door kinderen en jongeren. Tijdens de vaderbijeenkomst worden de aanwezige mannen aangesproken op hun rol als vader: dat zij ook buiten de eigen leefvertrekken verantwoordelijk zijn voor wat hun kinderen in het gebouw doen. Twee weken later laat het Leger des Heils weten dat het sloopgedrag is gestopt.

Gevoelige onderwerpen bespreken

Rachida El-Boukziri, oudercontactpersoon bij Dynamo, schroomt niet om ook onderwerpen ter sprake te brengen waarvan ze weet dat die gevoelig liggen onder de bewoners van de asielopvang. Zo nodigt ze een advocaat en een bemiddelaar uit voor een informatiebijeenkomst over scheiden, omdat ze ziet dat veel huwelijken tijdens de periode van asielopvang stuk lopen. Ze vertelt een keer over postnatale depressie, om aan jonge moeders uit te leggen hoe het komt dat zij zich somber voelen en niet direct van hun kind houden. Ook geeft ze voorlichting over geestelijke problematiek en verwijst veel bewoners door naar de psycholoog of psychiater: "Dan probeer ik uit te leggen dat de psychiater niet alleen voor gekke mensen is." Meest gevoelig ligt een bijeenkomst over homoseksualiteit, waar de oudercontactpersoon vertelt over haar eigen positieve ervaring met homo's en over homogeweld.

"Je moet er rekening mee houden dat mensen het de eerste keer niet van je aannemen. En dat ze ermee naar je terug komen. En dat je het dan nog een keer moet vertellen en dan heb je hetzelfde gesprek opnieuw. Je moet rustig blijven en heel veel geduld hebben."

Bij deze bijeenkomsten zijn tolken voor de niet-Arabisch-sprekende bewoners aanwezig: "Informatie

moet je goed overbrengen, anders heeft het geen zin."

"Je hebt een kind toch niet gemaakt om het te slaan? Waarom zou je slaan als er andere manieren zijn waarop het wel luistert?"

Straffen en belonen

Een terugkerende vraag van ouders is hoe om te gaan met straffen en belonen. Onder ouders leeft angst op dit punt, omdat zij hebben gehoord dat in Nederland kinderen makkelijk worden 'afgepakt'. Tegelijk is een deel van de ouders eraan gewend om hun kinderen met tikken of slaan te corrigeren. In het eigen land wordt hier heel anders op gereageerd dan in Nederland; dan zegt bijvoorbeeld een oom tegen een kind: 'Nu goed naar je vader luisteren want anders slaat hij je nog een keer!' De boodschap van de pm'ers is dat kinderen met liefde gemaakt zijn en dat je ook met liefde moet proberen om zaken op te lossen.

Belangrijk is om ouders een alternatief te bieden. Het werkt het beste om dat alternatief zelf aan ouders te laten zien als zij op de groep aanwezig zijn. De pm'ers geven daarnaast ook tips: 'Als je kind drie keer niet luistert, wat wil hij dan?, kijk daar eens goed naar.' Of: 'Zeg tegen een kind ook wanneer het zich wél goed gedraagt.'

Huiselijk geweld

De 'buikpijndossiers' noemen de pm'ers de situaties waarin sprake is van geweld binnen gezinnen. En de vraag is of een melding maken de situatie verbetert of juist verslechtert. De pm'ers horen veel van dit soort situaties, vanwege de vertrouwensband die ze met ouders hebben opgebouwd. Zoals een moeder die vertelt dat haar man in het leger heeft gezeten en mensen heeft gedood, en nu de kinderen hardhandig aanpakt als zij vervelend zijn. De pm'ers komen er in dit soort situaties op uit dat zij geen melding maken van huiselijk geweld als de man zich bereid toont om in overleg met de GGD in een hulptraject te stappen. Als de man niet bereid is om de situatie te veranderen, wordt er wel melding gemaakt. (Overigens zijn er ook echtgenotes die de kans om in Nederland melding te maken met beide handen aangrijpen om uit een ongelukkige relatie te stappen.)

7. Eén team, samen sterk

Als je niet laat zien dat je geraakt bent, word je ziek

Even samen zitten

Na de lange en chaotische dagen die pm'ers in de eerste periode maken, willen ze niets liever dan snel naar huis en uitrusten. Toch kiest projectleider Houlida Lahmaj ervoor om voor en na de werkdag even samen te gaan zitten en de dag te bespreken. Deze terugkoppeling levert leermomenten op waar ze als team de volgende dag mee verder kunnen. Soms bespreken ze praktische zaken zoals het inzetten van vrijwilligers. Soms vertellen ze elkaar verhalen die indruk gemaakt hebben, en geven ze elkaar advies over hoe hiermee om te gaan.

Meeleven

Betrokkenheid en inlevingsvermogen, dat zijn de kerningrediënten waarmee de Dynamo-medewerkers vluchtelingen tegemoet treden. Ze vragen mensen hoe het gaat, luisteren naar de verhalen die aan hen verteld worden, en zijn ook niet bang om hun emoties te tonen.

Afbakenen

Tegelijk is het voor medewerkers belangrijk om hun werk af te bakenen om vol te kunnen houden. Zo leren medewerkers na verloop van tijd om zich 's avonds en in het weekend af te schermen voor vragen en telefoontjes. Ook vertelt een medewerkster dat ze na verloop van tijd niet meer actief vraagt naar de ervaringen en belevingen van bewoners maar alleen aanneemt wat er aan verhalen en vragen op haar pad komt: "Anders trek ik het niet".

"Ik schrok van de verhalen die ik kreeg te horen. Als je hoort wie ze hebben achtergelaten, dan krijg ik ook heel snel tranen, gevoelens. We laten zien dat we geraakt zijn. Als je dat niet doet, word je ziek. Ik had het ook kunnen zijn, het had ook mijn moeder kunnen zijn."

Delen met collega's

De kracht van het team is wat de individuele medewerkers overeind houdt. Medewerkers onderhouden voortdurend contact met elkaar om ervaringen te delen en om te overleggen. Dat gaat om praktische zaken, zoals het afstemmen van het thema dat in de voorschool en de taalles voor ouders aan bod komt. En het gaat ook de emotionele beleving, zoals het delen van een verdrietig vluchtverhaal dat iemand heeft aanhoort. Medewerkers houden elkaar goed in de gaten en sturen elkaar ook naar huis als dat nodig is: "Jij gaat nu naar huis. Je hebt al teveel gedaan, het is 12 uur geweest."

Niet iedereen is geschikt voor dit werk

Op het moment dat deze bijzondere ervaring van Dynamo wordt opgetekend, zijn de laatste asielzoekers enkele weken geleden uit AZC Bijlmerbajes vertrokken en zijn de Dynamo-medewerkers naar eigen zeggen nog aan het “ontzwangeren” van de intensieve en bijzondere werkperiode die ze achter de rug hebben. Lang niet alle medewerkers die in de asielopvang begonnen, hebben het daar uitgehouden. Een aantal pm'ers kon de verhalen die ze van ouders hoorden moeilijk loslaten, en is daarom overgeplaatst naar andere locaties. Sommige medewerkers raakten gefrustreerd door negatief gedrag van bewoners en stopten daarom met het werken in de asielopvang. Zo haakten enkele mannelijke welzijnswerkers af vanwege agressief gedrag waarmee ze in het werken met mannelijke bewoners geconfronteerd werden. Voor enkele vrouwelijke medewerkers was het 'prinsessengedrag' dat een klein deel van de vrouwelijke bewoners etaleerde onverteerbaar, zoals toen een hoogopgeleide, Engelssprekende Syrische vrouw weigerde om voor een landgenote te vertalen: "Dat is een dorpsvrouw, daar vertaal ik niet voor." Andere medewerkers konden dit gedrag plaatsen en legden uit aan hun collega's:

> In sommige herkomstlanden mogen vrouwen niet naar buiten, maar krijgen dan binnenshuis wel van alles om dat te compenseren: bedienden, gouden sierraden. Het wordt gezien als 'voor wat hoort wat'; deze vrouwen zijn aan huis gekluisterd maar worden materieel wel verwend.

En ook deze vrouwen hebben hun huis moeten verlaten en hun land is gebombardeerd. Door dit soort zaken als team te bespreken en te relativeren, was het mogelijk om het samen vol te houden.